Nayak. BPP (2026)11:XI ପ୍ରାଚୀ ପତ୍ରିକା

ଗବେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧ ମୁକ୍ତ ପ୍ରବେଶ

DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18812575 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ବିବର୍ତ୍ତିତ ଜନଜାତି ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ନୀତି

ସୁମନ୍ତ୍ର ନାଏକ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଭାରତ ବର୍ଷର ମହାନ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଆସିଛି ଜନଜାତି ଜୀବନଧାରା । ତେଣୁ ଏହି ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଭାରତର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ଭାବରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ମଧ୍ୟ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଖୁବ୍ ଧ୍ୟାନର ସହିତ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । କାରଣ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀ । ବାଷଠି ଗୋଟି ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ସମୃଦ୍ଧ । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ଜୀବନଧାରଣର ପଦ୍ଧତି ସମାନ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ବିବିଧତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିଭତ କରେ । ଜନଜାତିମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଏହି ଗାଁଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥିତି ପାହାଡ, ପର୍ବତ, ଜଙ୍ଗଲ ତଥା ମାଳଭୂମି ଅଂଚଳରେ । ନଦୀ ଝରଣା କୂଳ ପାହାଡିଆ ଅଂଚଳ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରମୁଖ ବାସଭୂମି । ଏପରି ଦୁର୍ଗମ ଅଂଚଳର ବାସ କରି ପରିବେଶ ଜନିତ ପ୍ରତିକୂଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଦୃଢତାର ସହିତ ସମ୍ମୁଖୀନ କରି କାହିଁ କେଉଁ ଆବହମାନ କାଳରୁ ବାସ କରି ସେହିଠାରେ ହିଁ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଜୀବନ ନିର୍ବାହରେ ସହାୟକ ହୋଇଛି ସେମାନଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜୈବ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ବଳର ଉପଯୋଗ ଦ୍ୱାରା । ବିବର୍ତ୍ତନର ଧାରାରେ ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତନ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ନିଜର ମୌଳିକତା ଓ ଅସ୍ମିତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ବଳବତ୍ତର ରହିଛି ।

ଜନଜାତିମାନେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନଗ୍ରସର ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରା ବେଶ ବଳିଷ୍ଠ । ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ ଅନଟନ ତାର ପ୍ରଭାବ ତଥା ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିବେଶର ପ୍ରଭାବ ସେମାନଙ୍କୁ ବିକଶିତ କରାଇବାରେ ଅନ୍ତରାୟ ସାଜିଛି । ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତିକୁ ନେଇ ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ହୋଇଥିବାର ସଂସ୍କୃତି ସବୁବେଳେ କ୍ରିୟାଶୀଳତାକୁ ରକ୍ଷା କରିଛି । ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ରିୟାଶୀଳତା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣ ପ୍ରମୁଖ ସହାୟତା ପାଲଟିଛି । ଜନଜାତି ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ ଓ ସରଳ । ଏହି ସରଳ ଓ ସାଧାରଣତାକୁ ନିମ୍ନମାନର କହିବା ଯଥାର୍ଥ ହେବ ନାହିଁ । ଏଥି ସହିତ ଉପାନ୍ତ ଅଂଚଳ ତଥା ଗମନାଗମନର ଘୋର ଅସୁବିଧା ବଶତଃ ସେମାନେ ଅଶିକ୍ଷିତ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାରୁ ବଂଚିତ ତଥା ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ପାଇଁ ସୁଯୋଗର ଅଭାବରେ ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ଉପାନ୍ତିକ ହେତୁ ସୁଯୋଗରୁ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at :
https://pracheenews.com/

DOI:
https://doi.org/10.5281/zenodo.18812575
Article No - BPP00382

ଯୋଗାଯୋଗ :
ଡକ୍ଟର ସୁମନ୍ତ୍ର ନାଏକ, ସହାୟକ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ,
ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ଧରଣୀଧର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କେନ୍ଦୁଝର
E-mail.ID : naik.sumantra2@gmail.com
ORCID ID : https://orcid.org/0009-0007-1953-3738

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୪.୧୧.୨୦୨୫	୧୪.୧୨.୨୦୨୫	୨୫.୧୨.୨୦୨୫	୧.୦୨.୨୦୨୬

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ନାଏକ, ସୁମନ୍ତ୍ର; ୨୦୨୬ । ବିବର୍ତ୍ତିତ ଜନଜାତି ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ନୀତି । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ । ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଟ; ପୃଷ୍ଠା :୯-୧୪ ।

ବଂଚିତ । ତେଣୁ ଏହାର ମାର୍ମିକତାକୁ ଉପଲବ୍‌ଧ କରି ସରକାର ତଦନୁଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା, ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ, ଜମି ଅଧିକାର, ପଂଚଶୀଳ ନୀତି, ଅସ୍ମିତା, ସାରନା ଧର୍ମ ।

ପ୍ରସଙ୍ଗ :

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତୀ କାଳଠାରୁ ସରକାରଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଜନଜାତିଙ୍କ ଉପରେ ପଡିଛି । ସାମ୍ବିଧାନିକ ସୁରକ୍ଷା ତଥା ବିଭିନ୍ନ ପଂଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଜନଜାତି ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲିଛି । ସରକାର ଜନଜାତି ଜୀବନଶୈଳୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଦମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରା ବିକଶିତ ନୁହେଁ ବରଂ ଏବେ ବି ଜନଜାତିମାନେ ବହୁ ସମସ୍ୟା ଦେଇ ଗତି କରୁଛନ୍ତି ।

ଏକ ବିକଶିତ ଓଡ଼ିଶା ଗଠନ ତଥା ବିକଶିତ ଭାରତ ବର୍ଷ ଗଠନ ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ । ତେଣୁ ଜନଜାତି ସମସ୍ୟାବଳୀର ବିଲୋପ କରିବା, ସେମାନଙ୍କର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେବା, ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟାରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା,ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବା, ଆଶା ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାକୁ ପରିପୂରଣ କରିବା ତଥା ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଶୈଳୀର ଗୁଣାତ୍ମକ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେବା, ଜନଜାତିମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା ସାମ୍ବିଧାନିକ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଓ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଭାବରେ କରି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଫଳ ରୂପ ଦେବା । ଜନଜାତି ଉନ୍ନତିରେ ସରକାରୀ ନିଷ୍ଠା ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରାର ମାନବୃଦ୍ଧି ନହେଲେ ଦେଶର ସାମଗ୍ରୀକ ଉନ୍ନତି ବ୍ୟାହତ ହେବ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ । ତେଣୁ ଜନଜାତି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଓ ନିରାକରଣ ଏକ ଜାତୀୟ ଦାୟିତ୍ୱ ।

ଏକ ବୃହତ ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀର ଆବାସସ୍ଥଳୀ ଆମ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀର ଜୀବନଧାରାରେ ଉନ୍ନତି ଘଟିଲେ ଏହା ରାଜ୍ୟକୁ ସମୃଦ୍ଧି ପଥରେ ଆଗେଇ ନେବ । ଏକଥା ଆମକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ଜନଜାତିମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଏ ମାଟିର ଆଦ୍ୟ ସନ୍ତାନ । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରା ତଥା ବଂଚିବାର ପଦ୍ଧତିରୁ ସୃଷ୍ଟି ସୁଦୃଢ ସଂସ୍କୃତିର ମାର୍ଜିତ ରୂପକୁ ସଭ୍ୟ ସମାଜ ଗ୍ରହଣ କରି ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଆଦିମ ସଂସ୍କୃତିର ସୁରକ୍ଷା ବି ବର୍ତ୍ତମାନ ସାମୁହିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଏକଥା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ ।

ନଦୀ ପରି ଜନଜାତି ମଣିଷର ଜୀବନଧାରା, ତାର ଗତି କଳକଳ ଆଉ ମୁଖରିତ । ନଦୀ ଯେମିତି ତାର ଗତିପଥରେ ବନ୍ଧୁରତାକୁ ପାଏ, ନରମତାକୁ ଭେଟେ, ଜଙ୍ଗଲ ସମତଳ ଭୂମିରେ ସୁଖ ଗତି କରେ ଜନଜାତି ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୁପ । ସବୁବେଳେ ସମସ୍ୟା ଆଉ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିବେଶ ତାର ସାଥି । ତଥାପି ସରଳ ଆଉ ଅବଶୋଷ ହୀନ ତାର ଗତି । ପ୍ରତିବାଦ ଆଉ ପ୍ରତିରୋଧ ବି ଖୁବ୍ ସରଳ ପଣରେ । ଜନଜାତି ମଣିଷ ଭାବି ନେଇଛି ଏମିତି ଜୀବନ ତାର ଭଗବାନଙ୍କର ଦାନ । ସେ ଏମିତି ବଂଚିବ ଆଉ ସୁଖରେ ବଂଚିବ ।

ଯଦି ଜନଜାତି ମଣିଷମାନଙ୍କର ଇତିହାସକୁ ଅବଲୋକନ କରିବା ତେବେ ଦେଖିବା ସେହିମାନେ ହିଁ ହେଉଛନ୍ତି ଏ ମାଟିର ଆଦ୍ୟ ସନ୍ତାନ । ସେହିମାନଙ୍କର ହିଁ ବାସ୍ତବିକ ଅଧିକାର ଏ ମାଟି ଉପରେ । ସେହିମାନେ ହିଁ ଏହି ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଅଙ୍ଗ । ଯେତେବେଳେ ଏ ଧରାଧାମରେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭେଦ ନଥିଲା, ଜାତି ଧର୍ମର ବିଚାର ନଥିଲା ସେହି କାଳରୁ ଜନଜାତିମାନେ ଥିଲେ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନଧାରାରେ ବଂଚୁଥିବା ପ୍ରକୃତିକୁ ପୂଜା କରୁଥିବା ମଣିଷ ପଣିଆକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବା ସନାତନୀ ମଣିଷ । ଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ, ଜୈନ, ବୁଦ୍ଧ ଆଦି ଧର୍ମ ସୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବରୁ ଜନଜାତିମାନେ ଥିଲେ ସନାତନୀ । ସେତେବେଳେ ଧରାପୃଷ୍ଠର ସବୁ ମଣିଷ ଥିଲେ ସନାତନୀ । ତେଣୁ ସନାତନ ଜୀବନଧାରା ହିଁ ବାସ୍ତବରେ ମଣିଷର ଧର୍ମ ।

ଏବେ ଯାହାକୁ ଧର୍ମ କୁହାଯାଉଛି ତାହା ତ ଉପାସନା ପଦ୍ଧତି । କିଛି ବ୍ୟକ୍ତି ସମେବତ ଭାବରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶକ୍ତିକୁ ଉପାସନା କରିବା ହିଁ ତ ଧର୍ମ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଦେଖିଲେ ଜନଜାତିମାନେ ପ୍ରକୃତି ପୂଜାରେ କରନ୍ତି

ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ସର୍ଗ । ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ, ନଦ,ନଦୀ, ତାରା, ଜହ୍ନ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ପ୍ରକୃତିର ସବୁ ଅଂଶ ଜନଜାତିର ଉପାସ୍ୟ ଦେବଦେବୀ । ବୃକ୍ଷଲତା ତଥା ପାହାଡ଼କୁ ଉପାସନା କରିବାର ଅନନ୍ୟ ପଦ୍ଧତିକୁ ଜନଜାତିମାନେ କହିଥାନ୍ତି ତାହା ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ । ଯଦି ଉପାସନାର ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଧର୍ମ, ତାହେଲେ ସାଧନା ଥିଲା ଏକ ଉପାସନାର ପଦ୍ଧତି । ତେଣୁ ଅନେକ ଜନଜାତିମାନେ କହନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ହେଉଛି ସାଧନା ଧର୍ମ । ମାତ୍ର ନିବିଡ ଅନୁଦ୍ଧ୍ୟାନ କଲେ ପ୍ରତିଭାତ ହୁଏ ସେମାନେ ସନାତନୀ ।

ଜନଜାତିମାନେ ଖୁବ୍ ସରଳ । ସେହି ସରଳ ଜୀବନ ଧାରାରେ ବସ୍ତୁବାଦର ମୋହର ପ୍ରଲେପ ଦେବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଊନବିଂଶ ଶତକରୁ । ଇଂରେଜମାନେ ଦେଶକୁ ଶାସନ କରିବା ଅନ୍ତରାଳରେ ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ଚେତନାର ପ୍ରୟୋଗ ଜନଜାତିମାନଙ୍କ ଉପରେ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରକୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ହୋଇଥିଲା ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ପ୍ରଚାର । ସରଳ ମନରେ ଶିଘ୍ର ପ୍ରଭାବ ପକାଇବାର ପ୍ରୟାସ ସେମାନଙ୍କର ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ଜନଜାତିକୁ ପ୍ରଲୋଭିତ କରି ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରେଇଲେ । ଫଳରେ ଜନଜାତି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ସେହି ସରଳ ଭାବ ଦୂରେଇଲା । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଜାତି ଗୋତ୍ରକୁ ପାସୋରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯାହା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ନାମ ବିଦେଶୀ ନାମ ପାଲଟିଲା । ବିଦେଶୀ ନାମକୁ ଦେଶୀ ସାଙ୍ଗିଆ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ଅସ୍ମିତାକୁ ଦେଶ ଆରପାରିକୁ ନେଇ ଯାଇଛି ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ପ୍ରଭାବରେ ସେମାନେ ବିକଶିତ ହୋଇଛନ୍ତି କି ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି ତାହା କେବଳ ସେହିମାନେ ହିଁ ଦେଇପାରିବେ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଯାହା ଚାଲିଯାଇଛି ତାହା ବେଶ୍ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । ଯେମିତି ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରାରେ ପ୍ରକୃତିକୁ ସାମିଲ କରି ଭୂମିର ସନ୍ତାନ ଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କ ମନରୁ ହଜିଯାଇଛି । ବୃକ୍ଷ ଦେବତା ଗଛ ପାଲଟିଛି । ପାଟ ଦେବତା ଜଳାଶ୍ରୟ ହୋଇଛି । ମାରଂବୁରୁ ପଥରର ରୂପ ନେଇଛି । ଯେଉଁ ପିତୃ ପୁରୁଷ ଦିନେ ଡୁମା ଭାବରେ ପୂଜା ପାଉଥିଲା ତାହା ସଇତାନ ପାଲଟିଛି । ଭୂଗୋଳ ଉପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମ ତାର ଇତିହାସ ଲେଖୁଛି । ନିଜ ଧର୍ମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧର୍ମରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ୍ କରିଥିବା ଜନଜାତି ମଣିଷମାନଙ୍କଠାରୁ ବାସ୍ତବରେ ଜନଜାତି ଅସ୍ମିତା ହଜିଯାଇଛି ।

ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଆଲୋଚନା :

ଜଳ,ଜଙ୍ଗଲ, ଜମି ଏହା ହେଉଛି ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ । ଏହି ତିନି ସଂପଦର ଅନନ୍ୟ ଉପାସକ ହେଉଛନ୍ତି ଜନଜାତି ମଣିଷମାନେ । ସେମାନେ ନିଜକୁ ପ୍ରକୃତି ଠାରେ ଏମିତି ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତିର ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏହି ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଭ୍ୟ ମଣିଷମାନେ କହୁଛନ୍ତି କୃତ୍ରିମ ଅଧିକାର । ଫଳତଃ ପ୍ରକୃତି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଛି । ଜନଜାତି ମଣିଷ ବାସ ପାଇଁ ବାଟ ଖୋଜୁଛି । ସଭ୍ୟ ମଣିଷର କୃତ୍ରିମ ଅଧିକାରରେ ଯେଉଁ ଖଣି ଖନନ, ଶିଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ ହେଉଛି ତାହା ଦ୍ୱାରା ଜନଜାତି ମଣିଷର ଶାଶ୍ୱତ ବିଚାର, ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ତଥା ତାଙ୍କ ଅର୍ନ୍ତଚେତନାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ଜନଜାତି ମଣିଷର ବିଚାର ଧାରାକୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ବିକାଶର ଯେଉଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି, ତାହା ଜନଜାତି ବିକାଶକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ କଥା ଚିନ୍ତା କରାଯାଇ ପାରେନା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ପରେ ଭାରତ ବର୍ଷର ମୂଳ ଅଧିବାସୀ ବା ଜନଜାତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ସରକାରଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ଏହି ଅବହେଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀର ପୁନଃ ଉଦ୍ଧାର ତଥା ସେମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ବିକାଶର ପଂଚଶୀଳ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରାଗଲା । ଏହି ପଂଚଶୀଳ ନୀତିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ପରିଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ଯଦି ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହାର ସୁପାଳନ କରିଥାନ୍ତା ବା ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଏହି ନୀତି ପ୍ରଣୟନର ଅସମର୍ଥତା ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତକୁ ଆଣିବାରେ ସଫଳ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା ମାତ୍ର ଉପାନ୍ତ ଅଂଚଳକୁ ନୀତିର ଯାତ୍ରା ପହଂଚିଲା ନାହିଁ । ଜନଜାତିମାନେ ପୁଣି ସେହି ନିଜର ସ୍ୱକୀୟ ଜୀବନଧାରାରେ ରହିଲେ ।

୧୯୫୨ ମସିହାରେ ଆଦିବାସୀ ବିକାଶର ପଂଚଶୀଳ ନୀତିଗୁଡିକ ହେଉଛି –

(୧) Promote traditional talent - (ଜନଜାତି ପାରମ୍ପରିକ ପ୍ରତିଭା ଓ ଦକ୍ଷତାକୁ ପ୍ରତ୍ସାହନ) ଏହା ଦ୍ୱାରା ଜନଜାତି ପ୍ରତିଭାକୁ ଚିହ୍ନି, ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତାକୁ ପ୍ରତ୍ସାହନ ଦେଇ

ଜନଜାତି ବିକାଶର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଯୋଜନା ବାସ୍ତବିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା ।

(୨) Respect land and forest right - (ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଜମି ଅଧିକାରକୁ ସମ୍ମାନ) ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ବାସ୍ତବିକକ ଅଧିକାର ଥିଲା ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ । ସେମାନଙ୍କର ଜଳ,ଜଙ୍ଗଲ,ଜମିର ମାଲିକାନା ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଇବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଥିଲା ।

(୩) Development Administration - (ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକଙ୍କୁ ବିକାଶ ଓ ପ୍ରଶାସନର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ବାହାରର ଲୋକଙ୍କୁ ନୁହେଁ କାରଣ ସରକାର ବୁଝିଥିଲେ ଯେ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ଅନ୍ତଃସମସ୍ୟା କେବଳ ଜନଜାତିମାନେ ହିଁ ବୁଝିପାରିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଭାବକୁ ବୁଝି କାମ କରିବେ, ଏହା ସରକାରୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ।

(୪) Avaid rivalary - (ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ପ୍ରଦାନ ବା ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ମିତାରେ ବାଧା ନ ପହଂଚାଇବା) ଜନଜାତି ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା ଓ ଜୀବନଧାରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର କୌଣସି ବାଧା ନ ଦେଇ ସରକାର ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ମିତାକୁ ସାଥି କରି ବିକାଶ କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

(୫) Measure civic groth - (ଜନଜାତି ଜୀବନ ଧାରାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନବୃଦ୍ଧି) ଏହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିନ୍ଦୁ ଅନୁସାରେ ସରକାର ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ଜନଜାତି ବିକାଶର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା ତାହା ମୂଳ କଥା ନହୋଇ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନବୃଦ୍ଧି କେତେ ହେଲା ତାହାକୁ ସରକାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଲେ । ଜନଜାତି ବିକାଶର ମୂଲ୍ୟାୟନ ବା ମାପକାଠି ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ପାରିବ । ସରକାରଙ୍କର ଏହା ଥିଲା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ବାସ୍ତବିକ ଏହି ପଂଚଶୀଳ ନୀତି ଭାରତରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜନଜାତିମାନଙ୍କ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଥିଲା ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ମାତ୍ର ଏହାର ସୁପରିଚାଳନା ହୋଇ ନପାରିବାରୁ , ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଜନାର ସୁଫଳ ମିଳିନଥିଲା । ଫଳତଃ ସେମାନେ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣର ପ୍ରମୁଖ ଆବଶ୍ୟକତା ଜଳ,ଜଙ୍ଗଲ,ଜମି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଛି । ଖଣି ଖନନ, ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକାଶ ନାମରେ ସରକାର ସେମାନଙ୍କୁ ବାସଚ୍ୟୁତ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ଅନୁଭବ କଲେ । ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ଏହି ଅଭିଯାନକୁ ଉଗ୍ରରୂପ ପ୍ରଦାନ କରି କିଛି ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଚିନ୍ତକ ତାଙ୍କ ସରଳ ମନରେ ବିଷ ଭରି ଦେଲେ । ଫଳତଃ ଜଳ, ଜଙ୍ଗଲ, ଜମି ବିପନ୍ନ ହୋଇଛି ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ଚିନ୍ତା କରି ସରଳ ଜନଜାତିମାନେ ଶସ୍ତ୍ର ଧରିଲେ । ସରକାର ଆଉ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ସଂଘର୍ଷରେ କିଛି ଜନଜାତିମାନେ କେବଳ ଏହାର ଶିକାର ହୋଇ କଷ୍ଟ ଜୀବନ ବିତେଇଲେ ।

ସରକାରଙ୍କରଙ୍କର ପଂଚଶୀଳ ନୀତି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା କି ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ତାହା ସେହି ସମୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆଲୋଚିତ ହେବା ଦରକାର । କାରଣ ସେତେବେଳର ସମ୍ବଳ ଓ ସାଧରେ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଚିନ୍ତାର ପ୍ରୟୋଗ ଆଜି ବି ଆନ୍ତରିକତାରେ କଲେ ଜନଜାତି ବିକାଶ ହୋଇ ପାରିବ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରୁ ଏଯାବତ୍ ସରକାର ଜନଜାତି ଉନ୍ନୟନ ପାଇଁ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇ ଏଥିନିମନ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ବ୍ୟୟ ଅଟକଳ କହିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଂଚବିର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । କୃଷି, ପଶୁପାଳନ, ମତ୍ସଚାଷ, କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ, ଶିକ୍ଷା, ଶିଶୁକଲ୍ୟାଣ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ସରକାର କୋଟିକୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିଛନ୍ତି ଆଉ କରୁଛନ୍ତି । କିଛି ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ସରକାର ଜନଜାତିଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଖୋଲି ତାହାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଜଣେ ଜନଜାତି ମଣିଷକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରି ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଜନଜାତିଙ୍କ ନାମରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉନ୍ନୟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ସେହି ଜନଜାତିର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ତଥା କୃଷି ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ପାଇଁ ଜନଜାତି ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜନଜାତି ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ଆଜି ବି ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ । ଆଜିବି ଜନଜାତିମାନେ

ବାସ କରୁଥିବା ଉପାନ୍ତ ଅଂଚଳ ସାମାଜିକ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତଠାରୁ ଦୂରରେ । ତେଣୁ ସରକାର ଏ ଦିଗରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗବେଷଣା କରି ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶରେ ଚେଷ୍ଟିତ ହେବା ଦରକାର ।

ବିକାଶ କେବଳ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ । ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ଅସ୍ମିତା ସହିତ ବିଜଡିତ ହୋଇ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସଭ୍ୟ ମଣିଷ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ କରି ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଛି ଓ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷାନୀତିକୁ ଆପଣେଇଛି ସେହି ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ସାମଗ୍ରୀକ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷିତ କରିବ ଏହା ସନ୍ଦେହ ଘେରରେ । ତେଣୁ ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷିତ କରାଇବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆପଣେଇବା ଦରକାର । ତେଣୁ ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଦିଗ ପ୍ରତି ସଚେତନ ରହି ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କଲେ ଜନଜାତିମାନେ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ସାମାଜିକ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ୍ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

୧. ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷାରେ ହେବା ଦରକାର । କାରଣ ମାତୃଭାଷା ଦ୍ୱାରା ସହଜରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରାଣ ହୋଇଥାଏ । ଜନଜାତିମାନେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା କହୁଥିବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କଲେ ପ୍ରଥମେ ଭାଷା ସମସ୍ୟା ଆସେ । ଫଳତଃ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଭୟ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଦୂରେଇ ରହିଥାଏ । ସରକାର ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରିବା ଦରକାର ।

୨. ଅନେକ ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ସ୍ୱଳ୍ପ ତେଣୁ ସେହି ଜନଜାତିମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନରେ ଅସୁବିଧା ହୁଏ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଚଳକୁ ନେଇ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ କଥା ହେଉଥିବା ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷକର ପାରଦର୍ଶିତା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

୩. ଶିକ୍ଷକ ଚୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଦରକାର । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ହେବ ଶିକ୍ଷକ ସେହି ଭାଷାର ଜନଜାତି ହୋଇଥିଲେ ବହୁତ ଭଲ । ଏଥି ସହିତ ସେହି ଶିକ୍ଷକର ବହୁ ଭାଷାରେ ଦକ୍ଷତା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅନ୍ୟ ଭାଷା ସହିତ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପରିଚିତ କରାଯାଇପାରେ ।

୪. ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ତଥା ବୁଦ୍ଧିଜୀବିମାନଙ୍କର ସୁଚିନ୍ତିତ ମତକୁ ନେଇ ସରକାର ଶିକ୍ଷା ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦରକାର ।

୫. ପିଲାମାନଙ୍କର ପାଠପଢା ପାଇଁ ଶୈକ୍ଷିକ ବାତାବରଣ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଦରକାର । ପରିବେଶ ଜନଜାତିଙ୍କୁ ସୁହାଇଲା ପରି ହେବା ଦରକାର । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଦରକାର । ଉଚ୍ଚା ଉଚ୍ଚା କୋଠା ଅବା ବାବୁ ମାନସିକତାର ଶିକ୍ଷକ ଦ୍ୱାରା ଜନଜାତି ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟାହତ ହୋଇଥାଏ ।

୬. ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହେଉଛି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ବିଷୟଗୁଡିକରେ କ'ଣ କ'ଣ ରହିବ ଓ କେମିତି ପଢା ହେବ । ଏ ଦିଗରେ ଜନଜାତି ମୁଖିଆଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ ଜରୁରୀ । ଏଥି ସହିତ ଜନଜାତି ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଟ୍ରେନିଂ ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଅସ୍ମିତାନୁଯାଇ ଦେଇ ତା'ର ପ୍ରୟୋଗ ପିଲାମାନଙ୍କ ଠାରେ କରିବାକୁ ଯତ୍ନବାନ ହେବା ଦରକାର ।

୭. ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା ତଥା ଐତିହ୍ୟ ସହିତ ସଂପର୍କିତ ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ରହିବା ଦରକାର । ସେମାନଙ୍କର ଲୋକବିଦ୍ୟା, ଜ୍ଞାନ ପରମ୍ପରା ତଥା ରୀତିନୀତି, ପୂଜାପଦ୍ଧତି, ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ, କର୍ମିକର୍ମାଣୀ, ପର୍ବପର୍ବାଣୀ, ଗୀତନୃତ୍ୟ, ଲୋକବାଦ୍ୟ, ଆଦର୍ଶ ଜୀବନଧାରା, କୃଷିକର୍ମ, ସଂଘର୍ଷ କଥା, ବୃକ୍ଷପୂଜା, ପରିବେଶ ସଚେତନତା, ଜୀବଜନ୍ତୁ ସଂପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ, ସମୟ ଜ୍ଞାନ, କୁଶଳୀ ହେବା ପାଇଁ ଯୋଜନା, ସେମାନଙ୍କର ଲୋକ କାହାଣୀ, ଲୋକଗୀତ, ସେମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ରହସ୍ୟ ଆଦିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଗଣିତ, ସାହିତ୍ୟ, ଭୁଗୋଳ, ବିଜ୍ଞାନ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଦରକାର । ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ମିତାର ଅନନ୍ୟ ପରିଚୟ ଜଳ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଜମି ସଂପର୍କରେ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ଥାନ ରହିବା ଦରକାର ।

୮. ଜନଜାତି ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ସମୟରେ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦେବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କର

ପାରମ୍ପରିକ ଲୋକ ଶିଳ୍ପକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରି ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଦରକାର । ଯଥା - ଠେକା, ପାଛିଆ, ପଟିଆ ବୁଣିବା, ପତ୍ରରେ ଖଲି ଚଉପତି ତିଆରିବା, ବାଉଁଶ ଯାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ତିଆରିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

୯. ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ସମୟରେ ଜନଜାତି ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ବୟସ ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତାକୁ କୋହଳ କରି ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି କଲେ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବର୍ଷ ସାରା କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ରହିବ । ବାହାର ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତିରେ ଏ ଅନିମିୟତା ଦେଖା ଦେଇଥାଏ ।

୧୦. ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଜନଜାତି ଅଂଚଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଜନଜାତି ପିଲାଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ କରିବା ଦରକାର ।

୧୧. ପିତାମାତା ତଥା ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନ କରାଇ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲ ପଠେଇବା ପାଇଁ ଯତ୍ନବାନ ହେବା ଦରକାର । ନହେଲେ ପିଲା ପରମ୍ପରାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଛୋଟ ବେଳୁ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଯାଇ ଶିକାର ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ରହିବ ।

୧୨. ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁଯାଇ ଶିକ୍ଷା ତଥା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥି ସହିତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଚେତନତାର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଓ ସଚେତନ କରାଇବା ଜରୁରୀ ।

ଉପସଂହାର :

ଜନଜାତିମାନେ ଖୁବ୍ ସରଳ ତଥା ନିରାଡମ୍ବର ଭାବରେ କରନ୍ତି ଜୀବନ ନିର୍ବାହ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ପାରମ୍ପରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖୁବ୍ ସରଳ । ମାତ୍ର କାହିଁ କେତେ କାଳରୁ ଏହି ସରଳ ପଣର ଜୀବନଧାରାରେ ସେମାନେ ସୁଦୃଢ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛନ୍ତି ଏହି ମାଟିରେ । ତାର ବିଶେଷ କାରଣ ହେଉଛି ଜନଜାତିମାନଙ୍କର ରହିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଜ୍ଞା ଓ ଚେତନା ଶକ୍ତି । ଏଥି ସହିତ ରହିଛି ପାରମ୍ପରିକ ଲୋକ ଜ୍ଞାନ ଓ ଲୋକ ବିଦ୍ୟା । ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମିକ ଭାବରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଅଭିଜ୍ଞ ଭାବରେ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ସରକାର ଏସବୁକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଯୋଜନା କରି ସେମାନଙ୍କର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କଲେ ଜନଜାତି ବିକାଶ ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ଜନଜାତି ବିକାଶ ହେଲେ ଦେଶ ବିକଶିତ ହେବ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

(୧) ପରମ୍ପରାର ପ୍ରବାହରେ ଜନଜାତି ଅସ୍ମିତା - ଡକ୍ଟର ସୁମନ୍ତ ନାଏକ

(୨) ଜନଜାତି ଜୁଆଙ୍ଗ - ଡକ୍ଟର ତରୁଣ ଗାଙ୍ଗୁଲୀ

(୩) ପୂର୍ଣ୍ଣାଭୂ : କେନ୍ଦୁଝରେ - ଡକ୍ଟଣ ସୁମନ୍ତ ନାଏକ

(୪) କୋଣାର୍କ (ଆଦିବାସୀ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ବିଶେଷାଙ୍କ) ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ

(୫) ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀ ସମାଜ - ଭାଗୀରଥି ନେପାକ

❖ ❖ ❖